

فرآیند عملی نظارت و راهنمایی تعلیماتی

به مثابه یک قلمرو حرفه‌ای

دکتر ایرج سلطانی

چکیده

نظارت و راهنمایی تعلیماتی در امر آموزش تدریس چیزی نیست که در یک مرحله از زمان انجام شود و سپس به آن توجهی نشود، بلکه فرآیندی است که دائماً به آن نیاز است و در هر زمان، با الهام از نجارب گذشته، نیاز به آن بیشتر احساس می‌شود. در شرایط فعلی، که برای آموزش الگوهای تدریس زیادی توصیه می‌شود و پیچیدگی در آموزش و تدریس بیشتر از هر زمانی است، راهنمایی تعلیماتی در ساده‌سازی و کمک به معلمان در بهبود آموزش نقش مؤثری ایفا می‌کند. بنابراین، با توجه به فرآیندی بودن امر نظارت و این که دائماً و تا زمانی که آموزش وجود دارد، نظارت نیز باید وجود داشته باشد، در این مقاله فرآیند عملی نظارت و راهنمایی تعلیماتی در قالب الگوی جامع، مشتمل بر چهار مرحله، تحت عناوین مرحله گفتگو با مصاحبه آغاز دوره نظارت، مرحله بررسی و مشاهده دوره نظارت، مرحله سنجش عملکرد وضعیت و مرحله مصاحبه پایان دوره نظارت ارائه می‌شود تا ناظران و معلمان و کارگزاران مدرسه بیشتر با دیدگاه کاربردی و فرآیندی به آن توجه کنند.

مرحله اول: گفتگو یا مصاحبه آغاز دوره نظارت و راهنمایی تعلیماتی

در این جلسه، ناظر و معلم با هم چارچوب مشاهده و نظارت را مشخص می‌کنند و در مورد

فرآیند نظارت به توافق می‌رسند. در این مرحله، ناظر با توضیحات معلم در مورد وضعیت کلاس و خصوصیات شاگردان با نگرش او در زمینه تدریس، مدیریت کلاس و اهداف آن آشنا می‌شود و درنمایی از وضعیت کلاس به دست می‌آورد.^۱ تبادل نظر پیش مشاهده‌ای میان ناظر و معلم به ایجاد سازگاری میان آن دو کمک می‌کند و به ناظر امکان می‌دهد درسی را که قرار است تدریس و مشاهده گردد، مورد بحث قرار دهد و سرانجام، وقتی برای ناظر و معلم فراهم می‌آورد تا قراردادی در این باره منعقد کنند که معلم در چه جنبه‌هایی از تدریس می‌خواهد بازخورد دریافت کند.^۲

مرحله گفتگو و مصاحبه آغاز دوره نظارت اهمیت فراوانی دارد. زیرا بنیادهای درست و منطقی فرآیند نظارت، در این مرحله شکل می‌گیرد. به طور کلی، در این مرحله اقدامات و فعالیت‌های زیر باید صورت گیرد تا نظارت اثربخش شود.

۱- برنامه‌ریزی برای نظارت

در این مرحله، معلم و ناظر چارچوب و رئوس کلی نظارت و اهداف کلی و رفتاری برای دوره نظارت را تعیین می‌کنند.

۲- تعیین وظایف و ابعاد کاری ناظر و معلم

نظارت و راهنمایی تعلیماتی فعل و انفعال میان معلم و ناظر و تعامل، اساس کار نظارت است. بنابراین، برای جلوگیری از بی‌نظمی بهتر است حدود و عمق شرح وظایف و محورهای کاری معلم و ناظر مشخص و در مورد آنها توافق شود. چون یکی از دلایل بروز اختلاف و دوری معلمان از نظارت، مخلوط شدن وظایف ناظر و معلم است. بر این اساس، باید در مرحله آغازین نظارت، محورهای اساسی وظایف ناظر و معلم مشخص شود.

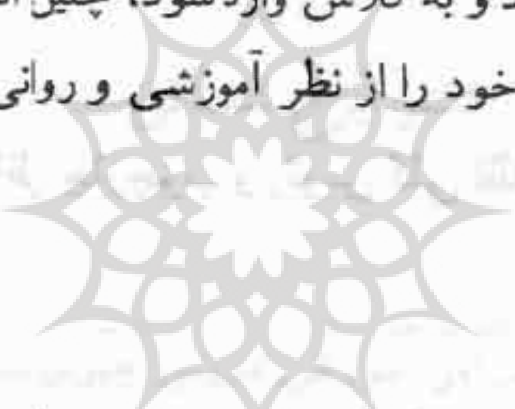
۳- تعیین حدود انتظار معلم و ناظر از یکدیگر

یکی از دلایل بروز اختلاف بین ناظر و معلم، مشخص نبودن حدود انتظارات از یکدیگر است. در جلسه گفتگو یا مصاحبه آغاز دوره نظارت، معلم و ناظر باید در یک جو تفاهم‌آمیز، انتظارات خود از یکدیگر را براساس هدف‌های آموزشی مدرسه مشخص کنند. با آن که نمی‌توان انتظار معلم از ناظر و بالعکس را به طور دقیق و کامل مشخص کرد، می‌توان تا حدود زیادی در زمینه واضح سازی انتظارات گام برداشت و نظارت را اثربخش‌تر کرد.

۱- تعیین اسناداردهای عملکرد
 برای موفقیت معلم و ناظر در کار نظارت، به وجود معیار و ملاک مشخص نیاز است. بنابراین، برای سهولت کار بهتر است ناظر به کمک معلم در خصوص عملکرد فرآیندهای نظارت، اسنادارهایی تعریف و تدوین کند تا عملیات را با آن محک بزند و سطح موفقیت را مشخص سازد.

۵- تعیین زمان مناسب برای مشاهده کلاس درس و توافقی در مورد آن

این که ناظر در چه زمانی وارد کلاس درس معلم شود، اهمیت زیادی دارد. معلم از ناظرانی که بدون اطلاع وارد کلاس شوند، منزجر است. معلم از ناظر انتظار دارد که برای شخصیت او، در مقام یک فرد حرفه‌ای و فردی که در خط مقدم مسئولیت کلاس است، احترام قایل شود. اگر ناظر بخواهد وقت و بی وقت در اتاق را باز کند و به کلاس وارد شود، چنین انتظاری برآورده نمی‌شود. تعیین وقت نبلی سبب می‌شود که معلم خود را از نظر آموزشی و روانی برای دیدار ناظر آماده سازد.

۶- تعیین ابزار مشاهده در طول نظارت

این که ناظر در کلاس درس چگونه رفتارها و نحوه تدریس معلم را مورد مشاهده قرار دهد و از چه ابزاری استفاده کند، نیازمند توافق معلم است. ناظر باید به کمک و با توفیق معلم، ابزار مشاهده نحوه آموزش معلم را از آسمان انتزاعی، به زمین واقعی بیاورد. وسیله مشاهده باید کاملاً با مسایل خاص آموزش و نظر معلم انتخاب شود. ناظر می‌تواند، به فراخور شرایط و نوع درس، از وسایل و ابزارهای زیر برای مشاهده کلاس درس معلم بهره گیرد:

- الف) مشاهده چشمی و نظاره‌ای؛
 - ب) یادداشت روی کاغذ؛
 - پ) استفاده از ضبط صوت برای ضبط صدای معلم؛
 - ت) فیلم برداری ویدیویی؛
 - ث) خلاصه برداری و مشاهده؛
- به طور کلی، مسائل و مطالب مورد بحث و توافق در مرحله گفتگو و مصاحبه آغاز دوره نظارت، باید به تأیید کتبی ناظر و معلم برسد و به صورت سند رسمی مورد توافق طرفین، امضا

شود تا در جلسه تبادل نظر یا مصاحبه پایان دوره مورد استفاده قرار گیرد. در این زمینه، ناظران می‌توانند از فرم شماره ۱ برای ثبت موارد مورد توافق استفاده کنند.

فرم شماره ۱: فرم مربوط به ثبت مطالب و رئوس مورد توافق در جلسه گفتگو یا مصاحبه آغاز دوره نظارت، به وسیله معلم و ناظر

ردیف	رئوس مطالب مورد بحث و توافق	نظر ناظر		نظر معلم	
		موافق	مخالف	موافق	مخالف
۱	ذکر اهداف و سیاست‌ها و رئوس کلی مشخص شده نظارت و راهنمایی تعلیماتی.	+	-	+	-
۲	ذکر محورها و رئوس شرح وظایف مشخص شده ناظر و معلم.	+	-	+	-
۳	ذکر حدود انتظارات مشخص شده معلم و ناظر از یکدیگر.	+	-	+	-
۴	ذکر استانداردهایی که ناظر و معلم برای دوره نظارت مشخص کرده‌اند.	+	-	+	-
۵	ذکر زمانی که ناظر و معلم برای مشاهده کلاس درس تعیین کرده‌اند.	+	-	+	-
۶	ذکر ابزارهایی که ناظر و معلم برای مشاهده کلاس درس تعیین کرده‌اند.	+	-	+	-
					نسخه ناظر ☐
				امضای معلم	امضای ناظر ☐
				تاریخ	تاریخ: ☐

مرحله دوم: مشاهده و بررسی در دوره نظارت و راهنمایی تعلیماتی

در این مرحله، ناظر به مشاهده کل کلاس، اعم از نحوه تدریس معلم، رفتارهای او، عکس العمل دانش آموز و... می‌پردازد. برای اثربخش شدن نظارت از طریق مشاهده، در این مرحله اقدامات و فعالیتهای زیر ضرورت دارد:

۱- انجام دادن ارزشیابی تکوینی

هدف اساسی نظارت و راهنمایی تعلیماتی، بهبود امر تدریس و کیفیت یادگیری دانش آموزان است. بر این اساس، در مرحله مشاهده، ناظر تعلیماتی باید دائماً موارد مورد مشاهده و نوشته‌های خود را ارزشیابی کند و در جهت اصلاح و رفع نقاط ضعف آنها گام بردارد.

۲. مشاهده و یادداشت برداری از تدریس

یکی از جنبه‌های مورد توجه ناظر تعلیماتی، نحوه تدریس معلم است که با اعمال فنون نظارت، قصد اصلاح آن را دارد. برای موفقیت در اصلاح شیوه‌های تدریس معلم، ناظر تعلیماتی باید به طور آشکار یا پنهان، از نحوه تدریس معلم و مخصوصاً حالات خاص آن یادداشت بردارد و نکات مثبت و منفی تدریس معلم را در جدولی ثبت کند. در این زمینه، ناظران می‌توانند از فرم شماره ۲ استفاده کنند.

فرم شماره ۲: فرم ثبت نقاط مثبت و منفی و مهم در هنگام مشاهده

ذکر نقاط مثبت و حساس در تدریس معلم	ذکر نقاط منفی و حساس در تدریس معلم
-	-
-	-
-	-
-	-

۳. مشاهده و یادداشت برداری از رفتارهای خاص و غیرمتعارف معلم

راهنمای تعلیماتی تنها به اصلاح تدریس اکتفا نمی‌کند؛ بلکه کلیه مجموعه کلاس و رفتار معلم را نیز مورد توجه قرار می‌دهد. معلم زمانی می‌تواند خوب و با کیفیت تدریس کند که آن را با رفتار و شخصیت خود عجین سازد. در این حالت، اگر رفتارهای غیرمتعارف در معلم وجود داشته باشد، مسئله‌ساز خواهد شد. بنابراین، لازم است ناظران تعلیماتی با تهیه فرم مناسبی، به ثبت قوت‌ها و ضعف‌های رفتار معلمان بپردازند. برای صرفه‌جویی در وقت و آمادگی در این زمینه، فرم شماره ۳ برای ثبت رفتارهای معلم پیشنهاد می‌گردد.

فرم شماره ۳: فرم ثبت رفتارهای مصون در جلسه مشاهده نظارتی

ریف	رفتارهای استاندارد معلمی (مثال)	وضعیت رفتاری معلم در هنگام مشاهده کلاس درس		
		استاندارد	تا حدود زیادی غیراستاندارد	غیرمتعارف
۱	برقراری رابطه عاطفی با دانش‌آموزان			
۲	خوب گوش دادن به حرف‌های دانش‌آموزان			
۳	برقراری عدالت آموزشی			
۴	تشویق به هنگام دانش‌آموزان			
۵	داشتن قدرت تحمل زیاد			
۶			
۷			

۴- مشاهده و یادداشت برداری از یادگیری رفتار دانش‌آموزان

بهبود فرآیند تدریس، در یادگیری دانش‌آموزان تبلور می‌یابد. بنابراین، ناظران تعلیماتی نباید از دانش‌آموزان، که محور تعلیم و تربیت هستند، غافل شوند. بلکه باید با ثبت بازخوردهای آنان، اثربخشی نظارت را تعیین کنند. عکس‌العمل دانش‌آموزان در کلاس درس، نوع نگاه آنها، وضعیت فرار گرفتن و حالات آنها در هنگام تدریس، مشخص‌کننده میزان رضایت از تدریس است که به ناظران تعلیماتی کمک‌های زیادی می‌کند. از قدیم، مدیران بر این باور بودند که با مشاهده شاگردان در کلاس درس، می‌توان معلوم کرد که یادگیری آنان در حال پیشرفت است یا مشغول وقت تلف کردن هستند. «ترادرس» می‌گوید: در آغاز قرن حاضر، بسیاری از مدیران مدارس، اثربخشی کار معلمان خود را با سرکشی به کلاس‌های آنان و مشاهده آنچه شاگردان انجام می‌دادند، تعیین می‌کردند.^۲

برای ثبت رفتارهای دانش‌آموزان در هنگام مشاهده کلاس، فرم شماره ۴ پیشنهاد می‌گردد.

فرم شماره ۴: فرم ثبت رفتارهای دانش‌آموزان در مرحله مشاهده

ردیف	رفتارها و عملکردهای دانش‌آموزان (مثال)	وضعیت رفتاری دانش‌آموزان هنگام مشاهده، ناظر			
		خیلی خوب	خوب	متوسط	بد
۱	خوشحال از تدریس				
۲	مشارکت در یادگیری				
۳	احساس عدم خستگی و وجود نشاط				
۴	_____				

۵- ارشاد و راهنمایی و ارائه راه‌کارهای موقت برای بهبود

با آن که در مرحله مشاهده، کار ناظر فقط ثبت وقایع و توصیف آنهاست، به سبب اهداف نظارت، که هدف آن بهبود و اصلاح است. و این که بهترین و اثربخش‌ترین اصلاحات در حین کار صورت می‌گیرد. ناظران تعلیماتی باید هر جا که با نقطه ضعفی روبه‌رو می‌شوند، توصیه‌ها و راه‌کارهای عملی موقتی به معلمان ارائه دهند. زیرا اگر فرآیندهای ریزشده تدریس و کلاس‌داری اصلاح شود، نتیجه نهایی تضمین خواهد شد.

با توجه به مطالب ذکر شده در خصوص مرحله مشاهده، یکی از روش‌هایی که برای مشاهده کلاس درس معلم از نظر تدریس و سایر رفتارها، در عمل به ناظران و معلمان کمک زیادی می‌کند و ساده نیز هست، به شرح فرم شماره ۵ ارائه می‌گردد.

نحوه استفاده ناظر از فرم شماره ۵، در هنگام مشاهده کلاس درس، در صورت مشاهده موارد زیر، ناظر باید موارد زیر را در فرم ثبت نماید:

۱- در فرم، بیست رفتار و عملکرد یا فعالیت برای مشاهده ناظر پیش بینی شده که تعداد آن قابل افزایش است.

۲- مدت مشاهده کلاس درس، با توجه به عوامل در نظر گرفته شده، ۴۰ دقیقه است.

۳- در مدت مشاهده، برحسب نوع فعالیت معلم، ناظر هر ۱۰ ثانیه یک علامت روی جدول ثبت می کند.

فرم شماره ۵

ردیف	رفتار و عملکرد معلم	خیلی خوب: از ۹ به بالا	متوسط: بین ۳ و ۵
		خوب: ۶ تا ۸	غیر مناسب: ۳ و زیر ۲
۱	طرز بیان معلم		
۲	تشویق به هنگام دانش آموزان		
۳	توانایی جذب شاگردان در فعالیت های یادگیری		
۴	توانایی اداره کلاس درس و ایجاد نظم منطقی		
۵	تسلط معلم بر درس		
۶	استفاده از شیوه تدریس مناسب با محتوای درس		
۷	استفاده از حرکات غیر کلامی در تدریس		
۸	دادن فرصت یادگیری به دانش آموزان		
۹	استفاده از نظریات و عقاید دانش آموزان		
۱۰	استفاده از پیش سازمان دهنده ها در شروع تدریس		
۱۱	پرسش از شاگردان		
۱۲	رواج جو انتقاد منطقی در شاگردان		
۱۳	تأکید بر فعالیت شاگردان		
۱۴	استفاده از مثال های ابتکاری در تدریس		
۱۵	روشنی مطالب و توضیحات معلم در کلاس		
۱۶	برقراری روابط عاطفی در کلاس درس		
۱۷	پذیرش عواطف و احساسات شاگردان		
۱۸	ارشاد و هدایت دانش آموزان		
۱۹	توجه به عدالت در کلاس درس		
۲۰	ارتباط مطالب ارائه شده		

- ۴- در پایان مشاهده، وضعیت فعالیت‌های معلم برحسب تعداد علامت‌های ثبت شده برای هر فعالیت به شرح زیر طبقه‌بندی می‌شود:
- ۴-۱- خیلی خوب: ۹ علامت به بالا (۲ امتیاز)
- ۴-۲- خوب: ۶ تا ۸ علامت (۲ امتیاز)
- ۴-۳- متوسط: ۳ تا ۵ علامت (۲ امتیاز)
- ۴-۴- بد: زیر ۳ علامت (۱ امتیاز)
- ۵- سپس ناظر کل امتیازهایی را که معلم از فعالیت‌های اعمال و ثبت شده کسب کرده است، تعیین می‌کند.
- ۶- در مراحل بعدی، در خصوص هر فعالیتی که وضعیت معلمان در آن، متوسط و بد باشد، رهنمودهای لازم برای تقویت آن ارائه می‌شود.
- ۷- برای اصلاح عملکرد معلمانی که امتیاز فعالیت‌های آنان کمتر از ۴۰ است، ناظر برنامه‌ریزی‌های لازم را انجام می‌دهد.

مرحله سوم: سنجش عملکرد دوره نظارت و راهنمایی تعلیماتی

در این مرحله، ناظر سعی می‌کند به تنهایی اطلاعات گوناگونی را که در جلسه مشاهده جمع‌آوری کرده است، به شکل معنی‌دار و سازمان‌یافته تنظیم کند. همچنین الگوها و روش‌های تدریس معلم و وقایع حساس کلاس، رفتار کلامی و غیرکلامی معلم و به‌طور کلی همه وقایعی را که در تدریس اثر مثبت یا منفی دارند، مشخص می‌کند.

در مرحله سنجش عملکرد نظارت و راهنمایی تعلیماتی، انجام دادن اقدامات زیر، فرآیند نظارت را اثربخش‌تر می‌کند:

- ۱- جمع‌بندی و سازمان‌دادن اطلاعات جمع‌آوری شده: معمولاً ناظران تعلیماتی در جریان مشاهده کلاس درس، اطلاعات زیاد و واقعی کسب می‌کنند که به صورت خام، کاربرد اصلاحی ندارد. بنابراین، دسته‌بندی و حذف موارد غیرضروری و الویت‌بندی آنها، استفاده از این اطلاعات را تسهیل می‌کند و نقش مهمی در کاربردی شدن آنها دارد. برای جمع‌بندی و سازمان‌دادن به اطلاعات، مقررله‌بندی زیر توصیه می‌شود:

 - ۱-۱- جدا کردن اطلاعات مربوط به شیوه تدریس معلم.
 - ۱-۲- جدا کردن اطلاعات مربوط به شیوه‌های رفتاری و اخلاقی معلم.
 - ۱-۳- جدا کردن اطلاعات مربوط به بازخورد دانش‌آموزان.

۲- پردازش اطلاعات جمع آوری شده: پس از دسته‌بندی اطلاعات، ناظران تعلیماتی باید با توجه به شرایط مدرسه، تجارب و مأموریت آموزشی فرد، پالایش، تجزیه و تحلیل و تعبیر و تفسیر اطلاعات پردازند. زیرا ناظر تعلیماتی، نمی‌تواند بدون تحلیل اطلاعات، یار و یاور معلم در بهبود آموزشی و کیفیت یادگیری باشد. بنابراین، لازم است رفتارهای خاص، حوادث غیرمتعارف، نگرش‌های غیرمنطقی، فعالیت‌های غیرضروری که به صورت عادت درآمده است و ... از طریق پردازش اطلاعات جمع آوری شده و مورد تحلیل کارشناسی قرار گیرد و از زوایای متفاوت بررسی شود.

۳- مقایسه اطلاعات پردازش شده با انتظامات و تعیین نتایج حاصل: میزان موفقیت یا شکست فرآیند نظارت، زمانی امکان پذیر است که ناظر بتواند نتایج تجزیه و تحلیل شده اطلاعات خود را با استانداردهای تعیین شده مقایسه و میزان تحقق اهداف را تعیین کند. در الگوی شماره ۲، نحوه مقایسه عملکرد نظارت با استانداردهای نظارتی در طول دوره نظارت نشان داده شده است.^۵

مرحله چهارم: مصاحبه پایان دوره

این مرحله، به منظور بهبود جریان نظارت و تقویت مهارت‌های ناظر تشکیل می‌شود. در این مرحله، ناظر و معلم وقایعی را که طی دوره نظارت بر آنان گذشته است، مرور می‌کنند و در مورد بهبود جریان نظارت، به تبادل نظر می‌پردازند و تصمیم می‌گیرند که در مراحل بعدی نظارت، موضوعاتی با این مضمون گنجانده شود که «چگونه فرآیند نظارت بهتر شود».^۶

در مرحله مصاحبه پایان دوره نظارت، اقدامات زیر صورت می‌گیرد:

۱- آگاه کردن معلم از نتیجه نظارت: در این بخش، ناظر تجارب و اطلاعاتی را که در مشاهده جریان کلاس‌داری و تدریس جمع آوری کرده است، در اختیار معلم می‌گذارد. از آنجا که هدف اعمال فرآیند نظارت، بهبود و اصلاح شیوه‌های کلاس‌داری و تدریس معلم است، نتیج به دست آمده از نظارت نباید محرمانه باشد. بلکه باید آن را در اختیار معلم قرار داد تا با مشاهده یادداشت‌های ناظر یا دیدن فیلم برداشته شده از کلاس درس، در یک محیط آرام و عاطفی، از نحوه کار خود آگاه شود. همین آگاهی، خود به خود، موجب ایجاد تغییراتی در معلم می‌شود.

۲- بحث و تحلیل نقاط قوت و ضعف معلمان: ناظر تعلیماتی تنها به نقاط ضعف کار ندارد؛ بلکه نقاط قوت کار معلمان را نیز مورد توجه قرار می‌دهد. از آن به منزله خمیرمایه اصلاحات و رفع نقاط ضعف استفاده می‌کند. در این مرحله از مصاحبه پایان دوره، ناظر و معلم تک‌تک فعالیت‌های حساس و برجسته مثبت و منفی را، صحت بحث، تجزیه و تحلیل می‌کنند تا به یک

استنباط مشترک برسند.

۳- ارائه راه‌حل‌های راهبردی برای اصلاح فرآیند تدریس و آموزش: پس از بحث در مورد نقاط قوت و ضعف معلمان، از بطن مباحث و تحلیل‌ها، راه‌حل‌هایی که منتج از تجارب و مشاهدات است، تدوین می‌گردد تا راه‌گشای معلم برای انجام دادن اصلاحات باشد. در الگوی شماره ۳، فرآیند تدوین و استخراج راه‌حل‌های راهبردی برای اصلاح فرآیند نظارت نشان داده شده که برای معلمان و ناظران قابل استفاده است.^۷

۴- تدوین بنیادهایی برای دوره‌های بعدی نظارت: یکی از نتایج مهم نظارت و راهنمایی تعلیماتی این است که ناظر و معلم، برای دوره‌های بعدی نظارت، به الگوها و چارچوب‌های واقعی‌تری دسترسی یابند و براساس آن حرکت کنند. در طول دوره نظارت، معلم و ناظر با مسائل و فرآیندهای گوناگونی روبه‌رو می‌شوند که اصلاح آنها در حین کار امکان‌پذیر نیست. آنان می‌توانند این مسائل را در حکم سرفصل‌های مورد توافق در دوره‌های بعدی نظارت مورد توجه قرار دهند.

نظارت و راهنمایی تعلیماتی یکی از حلقه‌های مفقوده نظام آموزشی است و لزوم آن در هر زمان و در هر رده آموزشی احساس می‌شود و به منزله یک فرآیند، دائماً باید در مدرسه نقشی ایفا کند تا کارگزاران مدرسه از امکانات موجود به نحو مطلوب استفاده کنند و بهبود کیفیت را سرلوحه کار خود قرار دهند.

در این مقاله، نظارت از دیدگاه فرآیندی بودن مورد بررسی قرار گرفت و چهار مرحله اساسی تحت عناوین «مرحله گفتگو یا مصاحبه آغاز دوره نظارت»، «مرحله بررسی و مشاهده دوره نظارت»، «مرحله سنجش عملکرد وضعیت» و «مرحله مصاحبه پایان دوره نظارت» عنوان شد و اقدامات و فعالیت‌هایی که باید در هر مرحله صورت گیرد، به تفصیل مورد بحث قرار گرفت.

۱. زیاده از اطلاعات صحیح مورد نیاز است. در صورتی که اطلاعات بیش از حد در اختیار دانش آموزان قرار گیرد، یادگیری عمیق و ماندگار نخواهد بود. به همین دلیل، در طراحی برنامه های آموزشی باید به این نکته توجه ویژه داشت که تنها به ارائه اطلاعات اکتفا نکرده و به دنبال ایجاد درک عمیق و توانایی حل مسئله باشیم. همچنین باید به این نکته توجه داشت که یادگیری نباید به صرف حفظ کردن مطالب باشد، بلکه باید به دنبال درک عمیق و توانایی حل مسئله باشیم. در نهایت، باید به این نکته توجه داشت که یادگیری باید به گونه ای باشد که دانش آموزان بتوانند آن را در زندگی واقعی به کار ببرند.

پی نوشت:

۱. زهرا بازرگان. «دیدگاه های جدید در زمینه نظارت بر کیفیت آموزشی و پرورشی». فصلنامه مدیریت در آموزش و پرورش، (پاییز ۷۵)، ص ۹.
۲. جان ولیز و جوزف باندی، نظارت در مدیریت، برنامه ریزی و راهنمایی و تعلیماتی، ترجمه محمدرضا بهرنگی، جلد دوم، (تهران: مترجم، ۱۳۷۲)، ص ۷۵.
۳. کیت. ا. اجستون و ودیت، دامین گال، نظارت و راهنمایی تعلیماتی، ترجمه محمدرضا بهرنگی، (تهران: نشر کمال تربیت، ۱۳۷۲)، ص ۱۲۲.
۴. همان منبع: ص ۱۲۳.
۵. علی اکبر سیف، «ملاک های شایستگی معلم»، فصلنامه مدیریت در آموزش و پرورش، (زمستان ۷۳)، ص ۲۰.
۶. «دیدگاه های جدید در زمینه نظارت بر کیفیت آموزش و پرورش»، ص ۱۰.
۷. همان منبع: همان ص.

